

5. gyakorlat

III.5.

III.26. előőra

'95 NAT felvetődött, hogy kell-e elő.

- 1, a tanulói nemelyiségével megismerése
- 2, az osztályközösség szervezése
- 3, a tanulói pályairányítása, pályaválasztásának segítése

↑
A fontosabb feladatok

1, adottság megismerése

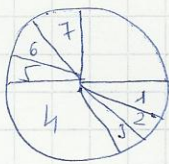
↳ azaz a tulajdonságok, amikkel rendelkezik

↳ ebből kell kifigyelni a képességeit $a \neq k$

fifigyelni kvantitatív és

mindig az fejlődik, az kvantitatív

Megismerés egyik része az előőra!

1. szervezési feladatok: 2-3 perc
- 2, az előőra témájának felismerése: 2-3 perc
- 3, a téma expozíciója: 2-3 perc
- 4, téma kifejtése: 10-15 perc
- 5, téma aktualizálása
- 6, a következő óra témájának előkészítése
- 7, tanulói aktivitásának értékelése

1, ügyeleket jelenteni } adminisztráció
hányzások igazolás

2, az az érdeklődés, ha kapcsolódik az új témához

3, a tém. célkitűzés

feltételek a gyakor. érdeklődését a téma iránt

(fontos, mert minden tanulás az érdeklődéssel kezdődik)

a, direkt célkitűzés (konkrét megmondjuk)

b, problémamentes célkitűzés (problémára meggyesítés)

4, előbbián téma (bőve tananyag) van
↳ beszélgetés

Módszer: a téma érzéki eljárása:

beszélgetés (min 2 fő)

magyarázat

elbeszélés, leírás

játék

szemléltetés

Témafeldolgozást segítő eljárások:

irodalmi szemelvény bemutatása } aktivitást segít

situációs jelenet bemutatása

nyitási feladat - otthon
- iskolában

videójelenet bemutatása (3-6.o.)

sajtó, rádió, tv figyelés

videóvet képek az órán

5, aktualizálás

saját meggyesítés végén a feladatokat

f. nem aduár jegyet, de értékeljűt "Eet

OpitöráE:

1. óra pályaválasztás
feledetői nevesítés

láncosítva episódusos egyenlőre.

„A magyar oktatásügy legrosszabb állapotban lévő egysége a szakképzés”

Fórum a szakképzésről

■ Kritikák, fenntartások, konkrétumok

Szakképzési fórumot rendezett a *Magyar Szocialista Párt Pedagógus Tagozata* november 3-án. A tanácskozást a Tagozat titkára, *Bíró Ibolya* vezette. A fórumon a szakképzés helyzetével kapcsolatban éles kritikák is megfogalmazódtak.

A talán legkeményebb bírálatot *Kiss Péter* munkaügyi miniszter fogalmazta meg. Ő a munkaerőpiac értékítéletét tolmácsolta, s mint mondta, ez az értékítélet rendkívül negatív. Felvetette a munkaügyi miniszter, hogy el kellene gondolkozni a gyakorlati és az elméleti képzés arányán, mert jelenleg – például a német befektetők szerint – a fejlesztés legnagyobb akadálya a magyar munkaerő képzettségi szintje. Elmondta azt is a munkaügyi miniszter, hogy a tervek szerint *170 milliárd forint* áll rendelkezésre az emberi erőforrás fejlesztésére, s ennek a projektnek része a szakképzés is.

Nemcsak a munkaügyi miniszter fogalmazott meg kemény mondatokat. *Szenes György* szakközépiskola-igazgató, az Országos Köznevelési Tanács tagja például – többek közt – arról beszélt, hogy az utóbbi tíz évben az oktatáspolitikai nem volt fegyelmező a szakképzés kérdéseire. *Szenes György* – és több hozzászóló is – beszélt a

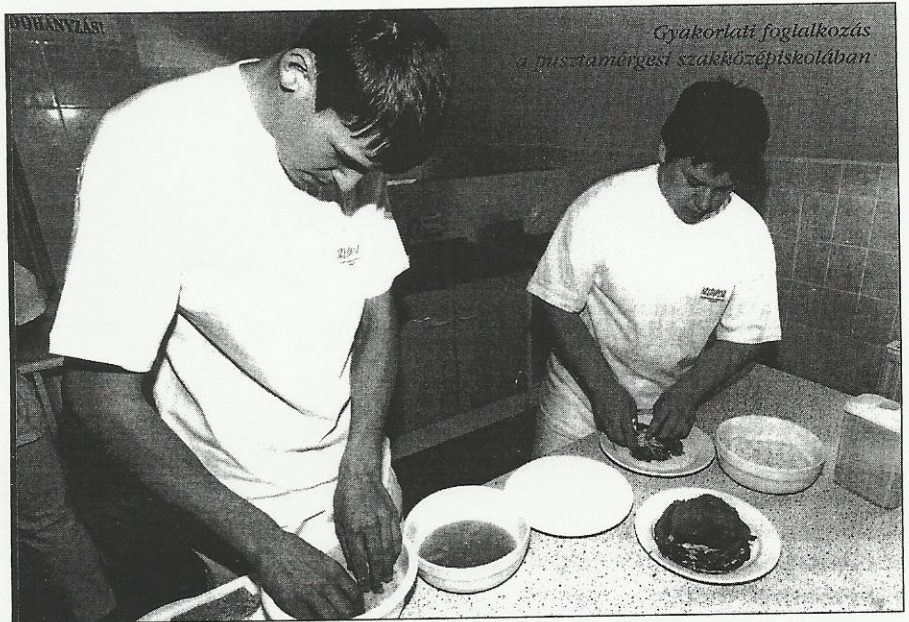
„41 százalékkal emelkedik az oktatásügy költségvetése.”

szakközépiskola képtelen helyzetéről. (Az a probléma, hogy a szakközépiskola gyakorlatilag nem folytathat szakmai képzést, ezért légiures térbe került, nem lehet tudni, pontosan mit jelöl nevében a „szak”-szócska, miben különbözik a szakmai képzést szintén nem folytató másik középiskola-típustól, a gimnáziumtól.)

Szóba került az OKNT szerepe is. Elhangzott olyan vélemény, hogy az „oktatásügy parlamentjeként” funkcionáló testület nem kompetens szakképzési kérdésekben. *Loránd Ferenc*, az OKNT elnöke pedig arról beszélt, hogy a kormány megszüntette ugyan a kerettantervek kötelező jellegét, de

megtartotta a kerettantervi követelményeket, s ezzel nemhogy nem oldotta meg a felerült problémákat, hanem a felelősséget átbárította a végrehajtókra.

A tanácskozáson előadást tartott *Hiller István*, az OM politikai államtitkára is. *Hiller István* is így fogalmazott: „a magyar oktatásügy legrosszabb állapotban lévő egysége a szakképzés”. Ezzel kapcsolatban felhívta a figyelmet arra, hogy az oktatási kormányzat koalíciós partnerei között egység van a te-

Gyakorlati foglalkozás a húsművelési szakközépiskolában

kintetben, hogy elsősorban az alapképességek kialakítását kell megerősíteni, hiszen biztonságos olvasás-, írás- és számolni tudás nélkül szakmai ismeretek sem szerezhetők, de ez nem jelentheti azt, hogy meg kell változtatni az iskolaszervezetet. „A kormányprogram nem tartalmazott iskolaszervezeti változtatásokat, és én politikai államtitkárként ehhez kívánom tartani magam. Stabilitást ígértünk és emellett nyitottságot az újra.”

Hiller István a költségvetési viták jelenlegi helyzetéről is tájékoztatót. 2003-ban 31 százalékkal növekszik az OM költségvetése, az oktatásügyé pedig ennél is dinamikusabban: 41,2 százalékkal – de ebben a pedagógusbérek, illetve a pótlékok további emelése nem szerepel. Az oktatási kormányzat örömmel regisztrálja, hogy mintegy 185

milliárd forint értékben sikerült egy jelentős pedagógusbéremelést végrehajtani, de ezt nem tartja elégségesnek, hanem arra törekszik, hogy mind az alpbérek, mind az osztályfőnöki, a vezetői, illetve a fogyatékkal élők nevelését segítő pótlékok, valamint például a minőségi bérpótlék tekinte-

„Stabilitás és nyitottság az újra.”

tében a kormányzati ciklus végére méltó helyzet alakuljon ki.

Hiller István jelezte, hogy az oktatásügy kondíciójának javítása terén nem a pedagógusbéremelés volt az egyetlen lépés. A rászorulóknak ingyenes étkeztetése az óvodában

már megvalósult. Azoknak, akik sikeresen leteszik a számítógép-kezelői vizsgát, a költségvetés visszatéríti a vizsgadíjat. (Előkészületben van ugyanez a nyelvvizsgák tekintetében is.) Az óraszámkérdéssel kapcsolat-

„Az alapképességek kialakítását kell megerősíteni.”

ban *Hiller István* is megerősítette: az óraszámcsökkentés tananyagcsökkentés nélkül a diákok terhelésének növekedését okozhatja, ezért tavaszra az OM olyan modelleket kíván kidolgoztatni, amelyek az egész kérdést komplexen kezelik.

SZUNYOGH SZABOLCS

A tankönyvek ingyenessége

A tankönyvek ingyenessége logikailag nyilvánvaló: ha a közoktatás ingyenességét törvény garantálja, ha az oktatást állami költségvetésből vagy egyéb közös forrásból finanszírozzák, akkor nem kell külön megfizetni a közoktatást igénybe vevőnek az iskolát, az épületet, a helyet, ahol oktatnak, a pedagógust, aki „élőben” közvetíti a kiművelt emberfők képzéséhez szükséges tananyagot. Ilyenkor a művelődési anyagot tartalmazó, az oktatási folyamatban nélkülözhetetlen tankönyvekért sem lehet külön pénzt követelni. Így a világon sok helyen lényegében ingyenesek a tankönyvek, sőt gyakori az egyéb oktatási kellékek (füzetek, írószerek, taneszközök, ruházat stb.) térítésmentes, illetve kedvezményes igénybevételének lehetőségére. Az egyes országok a közoktatás (és a felsőoktatás) anyagi terheinek közösségi átvállalásában különböző szinteken vannak, ebben részben a gazdaság eredményei, részben a szellemi-politikai beállítódás játszik szerepet.

Magyarországon a tankönyvek ingyenessé válásának folyamata nem a közelmúltban, a legutóbbi parlamenti választások ígéretével kezdődött. Érdeklőség, hogy a tankönyvkiadás állami monopóliummá válása, a Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalat 1949-ben történt megalapítása óta a rendszerváltozásig a tankönyvárak évről-évre relatíve egyre alacsonyabbak lettek, hiszen az 1949-ben megállapított 5–10 forint közötti árak 1992-ig lényegében alig nőttek, ugyanakkor a nominális átlagjövedelem sokszorosára változott. A tankönyvpiac beindulása a tankönyvárakat értékárnyosabbá tette, megbízhatóbb, jobb minőségű lett az ellátás, de a közoktatási tankönyvárakból 1993-tól kisebb részt vállalt magára a költségvetés. Az utóbbi évtizedben az állami ártámogatás nominálisan is és arányaiban is növekvő volt, legutóbb már megközelítette a tankönyvárak 40 százalékát, összességében pedig meghaladta a 3 milliárd forintot. A támogatás rendszeréhez sok probléma kapcsolódott: előfordult, hogy az erre a célra elkülönített összeget nem tankönyvár-csökken-

tésre használták, vagy olyan könyvek megvásárlására (is) fordították, amelyek nem nevezhetők közvetlenül tankönyveknek. Gondok voltak az ártámogatás deklaráltnál differenciáltnak szánt elosztásával is. Így a tankönyvek ingyenessé tétele a tankönyvellátás terén a rendteremtésnek is egyik lehetősége.

A tulajdonjog kérdése

A tankönyvek ingyenessé tételének alapkérdése: a tanuló a közösségi tulajdonban lévő könyvet használatra kapja, vagy a saját tulajdonába kerül a tanévkezdéskor megkapott tankönyv. Mindkét rendszerre számos példa van a világon. A döntés e tekintetben oktatásirányítási (politikai?) kérdés, amelyet a gazdasági lehetőségek mellett az oktatás infrastruktúrája, hagyományai, személyi feltételi határoznak meg.

Ha a használatra kapott tankönyv mellett döntenek, akkor a fejlesztések iránya logikusan a többször felhasználható tankönyveket, a tartós tankönyveket jelenti. Ez viszont felveti a tankönyvek begyűjtésének, tárolásának, újraelosztásának problémakörét, de ha ez működik, akkor a tanévkezdéskor nagy biztonsággal megkapják a tanulók a tankönyveket. Egy jó műszaki szintű (így nyilván az „egyszer használatosnál” drágább) tankönyv 3–5 tanévben keresztül felhasználható, de ekkor biztosítani kell azt, hogy valóban fel is használják, azaz az iskola, a pedagógus több éven keresztül nem kíván tankönyvet váltani. Nemzetközi tapasztalatok szerint a tartóstankönyv-állományának évente mintegy 25 százalékát pótolni kell, a rendszeres pótlás tovább nyújtja az adott tankönyv esetleg már nem kívánt használatát, hiszen rendelkezésre áll a szükséges mennyiségű – bár már elavult, megunt – tankönyv. Így a tartós tankönyvet megrendelő iskolának évekkal előbb be kell jelentenie a változtatás igényét, ami az állási időszakra jelenthet ellátási problémát. Az új tanévben az új tankönyv érdeklődést, tanulást és talán a

közérzetet is motiváló hatása sem lebecsülendő.

A hazai tankönyvárak jelenleg messze elmaradnak a fejlettebb országok tankönyváraitól, az átlagjövedelmekhez viszonyítottan is: ezekben az országokban az éves átlagbérek mintegy 1,5 százalékát teszi ki az átlagos éves közoktatási tankönyvcsomag ára, nálunk ez alig több 0,5 százaléknál. Ez részben a tankönyvek minőségével, részben a tankönyvellátás vertikumban foglalkoztatottak relatíve alacsony bérével magyarázható. Így az új, a tanuló tulajdonába kerülő tankönyvek biztosítása gazdaságilag nem okozna nagy megterhelést. Természetesen jól behatároltá kell tenni a szükséges és megfelelő tankönyvek körét, valamint garantálni kell az ellátás zavartalanságát.

A tankönyvvé minősítés

A vásároló általában szükségét érzi annak, hogy az áru megfelelő minőségű legyen, közületi (állami) vásárláskor erre fokozottan figyelni kell. Így az ingyenes tankönyvellátásba kerülő „árúnak” minden szempontból jó minőségűnek kell lennie. Felvetődik a kérdés: ki dönt, kiken múlik a tankönyvek minősége? A világban erre is különböző példák vannak, az erősen központosított oktatásirányítási jóváhagyástól a hivatalok által nem kontrollált tankönyvek teljesen szabad pedagógusi választásáig, amikor az minősíti a tankönyvet, ha a pedagógus mellette dönt.

Magyarországon az utóbbi évtizedben állami, oktatási miniszteri tankönyvjóváhagyás történt. A rendszer sok problémával küszködött: voltak időszakok, amikor nagy tömegben kerültek fel oda nem illő anyagok (még szórakoztató videofilmek is) a tankönyvlistákra, majd megjelentek drasztikusnak tűnő kritériumokat megfogalmazó jóváhagyási rendelkezések, nyitva hagyott kiskapukkal. Így a jelenleg forgalomban lévő tankönyvek is – mind tartalmi, mind metodikai szempontból – igen változó minőségűek. (Meggyőződésem, hogy például a sokat emlegetett PISA-felmérés eredményei szorosan összefüggenek az alsó tagozatban használt tankönyvekkel.)

Az ingyenes tankönyvellátás bevezetése a vásárló állam elvárásai miatt is lehetővé teszi a minőségi kritériumok pontos, hosszú távra szóló megfogalmazására és érvényesítésére. Természetesen megfelelő szerepet kell ebben kapniuk a felhasználóknak, a pedagógusok mellett a szülők képviselőinek is, valamint a tankönyveket kiadóknak: el kell hinnünk, hogy a tankönyvpiacra jelentkező, illetve több éve tevékenykedő kiadók minőségileg maguk is a legjobbat akarják.

Szükséges tehát a tankönyvvé minősítés rendszerének újragondolása, ehhez fel kellene használni végre azokat a külföldi tapasztalatokat is, ahol a minősítési rendszer hosszabb ideje jól működik. Nem tűnik szerencsésnek a tankönyv kategória mellett a segédkönyvi minősítés megtartása: minden olyan írott anyagot, amely feltétlenül szükséges az alaptankönyv használatához, tankönyvként kell kezelni, minden más pedig ajánlott (az ingyenességbe be nem vont) könyvként lehet feltüntetni. Képernyőről nézhető tananyagokat csak igen speciális esetekben tudnék elképzelni tankönyvként.

Pénzügyi feltételek

Egyértelmű, hogy az egyes iskolatípusokra és osztályfokozatokra tankönyvcsomag-vásárlási (az iskolák szempontjából: tankönyvrendelési) kereteket kell megállapítani, széles körű konszenzus alapján, amelyeket időnként felül kell vizsgálni.

A tanulók tulajdonába kerülő könyvek esetén a tankönyvcsomag árának egy részét a felhasználónak ki kellene fizetnie. Ez az önrész a nemzetközi gyakorlatban 10–15 százalék közötti összeg. Elképzelhető bizonyos esetekben teljes ingyenesség is, alapvetően szociális alapon, más forrásokból finanszírozva.

Az új tankönyv minősítésekor annak a többi forgalomban lévő tankönyvhöz viszonyított ára is alapvető szempont legyen.

Rögzíteni szükséges a tankönyvellátásban előforduló kiadások (a feladatot végzők díjazása, a szükséges kiegészítő tevékenységek, például a reklámozás stb.) elfogadható, józan mértékét. Természetesen biztosítani kell azt, hogy a tankönyvellátásra

szánt pénzek időben eljussanak a címzettekhez, és ne legyenek átcsoportosíthatók.

Szervezési feltételek

Jóváhagyásától a tanuló táskájába jutásáig számos szervezési feladat kíséri a tankönyvet. A minősítés rendjének átláthatónak, az önös egyéni érdeket kizárónak kell lennie. Tisztázni kell, hogyan jut el a tankönyv a nyomdától a tanulóig, mennyi ebben az iskolák szerepe, lehet-e több tevékenységet bízni az egyre konszolidáltabbá váló könyvkereskedői hálózatra. Az oktatásirányításnak jól informálnak kell lennie minden tankönyvügyben: hol milyen, mennyi tankönyvet használnak, milyenek a felhasználók tapasztalatai. Ez feltételezi a naprakész kapcsolattartást a tankönyvkiadókkal, kereskedőkkel, az iskolák tankönyvfelelőseivel.

Egy rövid írásban csak érinteni lehet az ingyenes tankönyvellátáshoz kapcsolódó kérdéseket. A dolog időszertű, és minden érintettől-érdekelttől támogatásra méltó, az európai uniós csatlakozáshoz kötődően is.

ÁBRAHÁM ISTVÁN

■ Létezőnk és működünk!

„Nyár-mímelő, kristályos délután.
Az égi tó tengersizem-tükrű, tiszta”
– írja Áprily Lajos. Ilyen gyönyörű volt az a november 15-ei nap is, amikor sor került az *Önfejlesztő Iskolák* régiónapjának megrendezésére. A találkozót Budapesten szerveztük az angyalföldi Tomori Pál Általános Iskolában, ahol nemcsak a budapesti régióiskolák, hanem az országos régióközpontok képviselői is jelen voltak.

A Tomori Pál Általános Iskola az egyesület megalakulása óta tagja az *Önfejlesztő Iskolák Egyesületének*, 2002-től pedig budapesti régióközpont.

E találkozóra szükség volt mind a kapcsolattartás, mind a szakmai frissítés, a működési problémák megbeszélése, illetve jövőbeni terveink egyeztetése céljából.

Dr. Kovács Gézától, az egyesület elnökétől megtudtuk, hogy az egyesület szakmai kompetenciáját az Oktatási Minisztérium is elfogadta. A tavábbiakban azt szeretnék elérni, hogy az egyesület minden oktatási döntéshozatallal kapcsolatban véleményezési jogot nyerjen. Elhangzott az is, hogy az elkövetkezendő években az iskolák különböző pályázatokkal uniós támogatásban részesülhetnek önfejlesztő rendszerük kiépítéséhez, működtetéséhez. Éppen ezért fontos lenne, hogy az önfejlesztő iskolák országos régióközpontjai elkezdjék saját működési programjuk kidolgozását.

A november 15-ei régiónap ehhez jó kiindulópont volt. Alkalmunk volt összegyűjteni azokat a témákat, amelyek jelenleg nagyon fontosak szakmai és működési téren. 2003 februárjától negyedévi rendszerességgel régiótalálkozókat

fogunk szervezni különböző intézményekben a következő témákban: integráció, integrált fejlesztés és fejlesztő pedagógia. Így lehetőségünk lesz ötletek, megoldási javaslatok összegyűjtésére akár egymástól, akár szakmai tréning, előadás formájában.

A beszélgetést és ötletbörzét a rövid szünet után a *Czike Bernadette* vezette kooperatív tanulástréning követte. Az utána kitöltött kérdőívek összesítése pedig arról árulkodik, hogy a mintegy 75 kolléga a tréninget hatékonynak, hasznosnak találta.

A budapesti régióközpont következő találkozója 2003 februárjában kerül sor a Fejlesztés – integráció témakörben.

KÉZY ÁGNES

igazgató,

a budapesti régióközpont vezetője